

บทที่ 5

สถานการณ์และข้อมูลสวัสดิการชุมชน อำเภอคลองลาน



การจัดทำฐานข้อมูลสวัสดิการชุมชน มีจุดมุ่งหมายเพื่อทราบสถานการณ์การจัดสวัสดิการชุมชนในปัจจุบัน เพื่อนำไปพิจารณาจัดทำแผนสวัสดิการของชุมชน ตลอดจนนำไปสู่การติดตามสถานการณ์การจัดสวัสดิการชุมชน

1. กระบวนการจัดทำฐานข้อมูล

กระบวนการจัดทำฐานข้อมูล ประกอบด้วยขั้นตอนหลักดังต่อไปนี้

1) การออกแบบสอบถามเพื่อจัดเก็บข้อมูลคณะผู้วิจัยและแกนนำชุมชนได้ร่วมกันพิจารณาร่างแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูล ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วยคำถาม 2 ส่วน คือ

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลประเภทการจัดสวัสดิการ ชนิดการช่วยเหลือ แหล่งการช่วยเหลือ ระยะเวลาการช่วยเหลือ และเกณฑ์การช่วยเหลือ
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลกลุ่มที่ดำเนินการในแต่ละหมู่บ้าน ได้แก่ข้อมูล กรรมการ ที่ปรึกษา สมาชิก ทุน กิจกรรม

2) การหาอาสาสมัคร คณะผู้วิจัยได้ทำการพิจารณาผู้ที่ที่จะดำเนินการเก็บข้อมูลตามแบบสอบถาม ส่วนหนึ่งมาจากคณะผู้วิจัย อีกส่วนมาจากอาสาสมัครในชุมชน ผู้ที่ดำเนินการเก็บข้อมูลมีจำนวนทั้งสิ้น 71 คน

3) การชี้แจงการเก็บข้อมูล ได้ดำเนินการครั้งแรกในเวทีการเปิดตัวโครงการ และการชี้แจงในระดับสนาม นักวิจัยท้องถิ่นดำเนินแต่ละชุมชน

4) การจัดเก็บข้อมูล นักวิจัยท้องถิ่นได้พิจารณาหาอาสาสมัคร ในแต่ละหมู่บ้าน ส่วนใหญ่แล้วผู้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลประกอบด้วย สมาชิกอสม. ผู้นำท้องถิ่น กรรมการกลุ่ม

5) การประชุมตรวจสอบการเก็บข้อมูล นักวิจัยท้องถิ่นได้ออกติดตามชี้แจงการเก็บข้อมูลในแต่ละพื้นที่ และได้นำข้อมูลมาพิจารณาในที่สัมมนา

6) การบันทึกข้อมูล แต่ละตำบลจะจัดผู้แทนตำบลละ 2-3 คน พร้อมเครื่องคอมพิวเตอร์ มาฝึกหัดการลงข้อมูลพร้อมกับดำเนินการลงข้อมูล โดยใช้เวลาในการฝึกและลงข้อมูลจำนวน 3 วัน ปรากฏว่า ยังมีข้อมูลที่ลงไม่แล้วเสร็จ คณะทำงานได้กลับไปดำเนินการต่อ โดยขั้นแรกจะจ้างเด็กนักเรียนให้ดำเนินการบันทึกข้อมูล แต่ปรากฏว่า เด็กนักเรียนไม่สามารถอ่านลายมือได้ และเกิดปัญหาตีความข้อมูล คณะทำงานจึงได้ดำเนินการเองจนเป็นที่แล้วเสร็จในเวลา 3 สัปดาห์ สำหรับ

โปรแกรมที่ใช้เก็บและประมวลผลข้อมูลคือ โปรแกรม Excel 2003 ซึ่งมีลักษณะคล้ายสมุดทำการมากที่สุด

7) การตรวจแก้ไข หลังจากทีคณะทำงานดำเนินการบันทึกข้อมูลแล้ว นักวิจัยส่วนกลางได้ นำข้อมูลไปประมวลผล จัดรูปแบบการเสนอข้อมูล และได้นำข้อมูลให้ผู้แทนตำบล ตรวจแก้ไขอีกครั้ง โดยในครั้งแรกจัดพิมพ์ข้อมูลเพื่อนำไปตรวจได้ 2 ตำบล ต่อมาได้มีการจัดประชุมเพื่อตรวจข้อมูลอีก 1 วันในครั้งนี้ได้ตรวจข้อมูลที่ประมวลในส่วนที่ 1 จำแนกข้อมูลเป็นรายหมู่บ้าน ได้ดำเนินการแล้วเสร็จทั้ง 4 ตำบล

8) การจัดข้อมูล และการประมวลผลข้อมูล ได้ดำเนินการข้อมูลในส่วนที่ 1 สภาพการจัดสวัสดิการชุมชน โดยจำแนกข้อมูลเป็นรายหมู่บ้าน เมื่อนำข้อมูลมารวมในระดับตำบล และอำเภอสามารถสืบค้นข้อมูลรายละเอียด ตามประเภทของผู้ที่ได้รับสวัสดิการ และแต่ละหมู่บ้าน สำหรับข้อมูลในส่วนที่ 2 เกี่ยวกับกลุ่ม ดำเนินการเช่นเดียวกัน โดยสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่ม ตามประเภทของกลุ่ม และแต่ละหมู่บ้าน

9) การฝึกอบรมการจัดการฐานข้อมูล เป็นการฝึกอบรมให้ผู้ทำหน้าที่ควบคุมข้อมูล โดยกำหนดให้มีผู้ดูแลและแก้ไข ปรับปรุงข้อมูลในระดับหมู่บ้าน ให้สามารถดำเนินการได้ในระดับหมู่บ้าน ผู้ดูแลข้อมูลระดับตำบล จะรวบรวมข้อมูลแต่ละหมู่บ้าน ทำให้เป็นปัจจุบัน เพื่อให้บริการสืบค้น ประมวลผล

2. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการทำฐานข้อมูลใน 4 ประการ คือ

1) จัดทำฐานข้อมูลสวัสดิการชุมชนในระดับต่างๆ ให้เป็นปัจจุบัน

การจัดการฐานข้อมูลโดยชุมชน แม้ว่าจะมีการฝึกอบรมนักวิจัยท้องถิ่น เพื่อให้สามารถจัดการฐานข้อมูลโดยการแก้ไข สืบค้นและประมวลผล และเผยแพร่ข้อมูลได้ แต่การดำเนินงานดังกล่าว ยังมีประเด็นที่ต้องพิจารณา คือ การทำหน้าที่ดังกล่าวยังเป็นงานอาสาสมัคร หากองค์กรหลักที่ดำเนินการจัดสวัสดิการ ต้องการประมวลผลข้อมูลเพื่อติดตามสถานการณ์การจัดสวัสดิการชุมชน จำเป็นที่จะต้องมีการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการทำงานดังนี้ งานจัดเก็บข้อมูลการจัดสวัสดิการในแต่ละเดือน การประมวลผลข้อมูล และการให้บริการข้อมูล ข่าวสาร แก่หน่วยงานหลักที่ต้องการใช้ข้อมูล

2) การทำฐานข้อมูลโดยชุมชนทั้งในการออกแบบวิเคราะห์จัดเก็บ เรียกใช้และปรับปรุงข้อมูล

การใช้โปรแกรม Excel เพื่อจัดทำฐานข้อมูล แม้ว่าจะมีขั้นตอนการแก้ไข ประมวลผล มีขั้นตอนการทำงานที่มากกว่าโปรแกรมฐานข้อมูลอื่น แต่มีคุณสมบัติไม่ยุ่งยากซับซ้อนในการออกแบบฐานข้อมูล ผู้ที่ควบคุมระบบไม่จำเป็นต้องมีพื้นฐานโปรแกรมมากนัก แต่มีความ

จำเป็นต้องให้คำแนะนำปรึกษาในระยะแรก หรือปีแรกของการดำเนินงาน แต่อย่างไรก็ตามมีการจัดทำสื่อเพื่อให้เป็นคู่มือปฏิบัติงานสำหรับผู้รับผิดชอบในพื้นที่ เพื่อให้สามารถเรียนรู้ได้เอง

3) การให้บริการข้อมูลแก่ชุมชน และหน่วยงานองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

โครงสร้างพื้นฐานสำหรับเทคโนโลยีสารสนเทศของตำบล และกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน มีเครื่องคอมพิวเตอร์และเจ้าหน้าที่ที่สามารถให้บริการได้ เพียงแต่ผู้รับผิดชอบฐานข้อมูลระดับต่างๆ จะเป็นผู้ไปปรับปรุง

4) การวางแผนการจัดสวัสดิการโดยใช้ฐานข้อมูลที่จัดการโดยชุมชน

ฐานข้อมูลที่ทำไว้ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลด้านประชากร ได้แก่ จำนวนคน จำแนกเป็น เพศ อายุ และประเภทผู้ยากลำบาก ข้อมูลด้านการจัดสวัสดิการ ได้แก่ ข้อมูลการให้ความช่วยเหลือ ข้อมูลหลักเกณฑ์การช่วยเหลือ เมื่อนำมาประกอบกับสถิติเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการ ได้แก่ อัตราการเกิด อัตราการเจ็บป่วย พิกัด และอัตราการตาย ซึ่งมีฐานข้อมูลของหน่วยงานอื่นอยู่แล้ว จะสามารถคาดการณ์ หรือ ประมาณการว่า จะมีผู้ที่อยู่ในข่ายรับสวัสดิการเท่าใด และมีค่าใช้จ่าย และ สิ่งของ นอกจากนี้ยังมีข้อมูลทรัพยากร ที่ดิน แหล่งน้ำ สามารถจะนำไปวางแผนการจัดสวัสดิการ

3. ผลการจัดทำฐานข้อมูลสวัสดิการชุมชน

การจัดทำฐานข้อมูล ได้แก่ออยู่ในรูปโปรแกรม Excel บรรจุในแผ่น CD มอบให้ชุมชนนำไปติดตั้งในเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลสวัสดิการชุมชนในระดับต่างๆ ให้เป็นปัจจุบัน ให้บริการข้อมูล รวมทั้งนำไปวางแผนการจัดสวัสดิการ สำหรับข้อมูลการจัดสวัสดิการ พอสรุปได้ดังนี้

ประเภทสวัสดิการที่หมู่บ้านมีการดำเนินงาน

การจัดสวัสดิการประเภทต่างๆ ในภาพรวมของอำเภอคลองลาน พบว่า การจัดสวัสดิการ แก่ครอบครัวคนตายมีจำนวนการจัดมากที่สุด 55 หมู่บ้าน /กลุ่มบ้าน รองลงมาเป็นสวัสดิการของ คนชรา และเด็กขาดแคลนทุนการศึกษา และในทุกหมู่บ้านไม่มีการจัดสวัสดิการในเรื่อง แม่หม้าย และผู้ที่มีปัญหาเรื่องที่ดิน รายละเอียดดังตารางที่ 5-1

ตารางที่ 5-1 ประเภทสวัสดิการที่หมู่บ้านมีการดำเนินงาน

ผู้ที่ได้รับการช่วยเหลือ	จำนวนหมู่บ้านที่มีการจัดสวัสดิการในแต่ละตำบล				
	คลองน้ำไหล	คลองลานพัฒนา	โป่งน้ำร้อน	สีกงาม	รวม
เด็กเกิดใหม่	4	19	1	2	26
เด็ก	9	11	5	5	30
เด็กกำพร้า	8	4	2	3	17
เด็กขาดแคลนทุนการศึกษา	7	18	4	4	33
คนเจ็บป่วย	7	11	2	7	27
แม่หม้าย	0	0	0	0	0
คนชรา	7	18	2	10	37
คนพิการ	1	18	1	3	23
คู่แต่งงานใหม่	2	0	3	0	5
คนตาย	17	20	8	10	55
คนขาดแคลนข้าว	1	7	2	2	12
ผู้มีปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย	1	2	1	1	5
ผู้มีปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน	0	0	0	0	0
หญิงตั้งครรภ์	5	15	0	6	26
ผู้วิกลจริต	1	0	0	2	3
ผู้ติดเชื้อ เอช ไอ วี/ ผู้ป่วยเอดส์	2	0	1	2	5
ผู้ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์	1	0	1	1	3
บุคคลประเภทอื่น	6	0	0	1	7

ประเภทการช่วยเหลือ

ประเภทของการช่วยเหลือนอกจากการช่วยเหลือด้านการเงินแล้ว ยังมีการช่วยเหลือด้วยสิ่งของ และยังมีการช่วยเหลืออื่นๆ

การช่วยเหลือด้านการเงิน แก่ครอบครัวคนตายมีจำนวนมากที่สุด 61 หมู่บ้าน รองลงมา 35 หมู่บ้าน ให้การช่วยเหลือด้านการเงินแก่เด็กขาดแคลนทุนการศึกษา และ จำนวน 25 หมู่บ้านให้การช่วยเหลือด้านการเงินแก่ คนชรา เหตุที่เกิดผลเช่นนี้ เนื่องจาก ส่วนใหญ่แล้ว หมู่บ้านมีการดำเนินงานจัดฌาปนกิจสงเคราะห์มานานแล้ว ส่วนหมู่บ้านจัดตั้งใหม่ยังไม่ดำเนินงานจัดสวัสดิการ

เนื่องจากยังเป็นสมาชิกหมู่บ้านเดิมมาก่อน ส่วนสวัสดิการแก่คนชรา ได้มีการจัดเงินสงเคราะห์โดยรัฐไว้แล้ว แต่ยังไม่เพียงพอ ส่วนการช่วยเหลือด้านการเงินแก่เด็กขาดแคลนทุนการศึกษา มาจากองค์กรต่างๆ ในท้องถิ่น

ส่วนการจัดสวัสดิการแก่เด็กเกิดใหม่และเด็ก เป็นการทำให้มีการออม และน่าสังเกตว่า การช่วยเหลือทางการเงินแก่เด็กกำพร้า มีจำนวน 12 หมู่บ้าน

การจัดให้ความช่วยเหลือด้วยสิ่งของแก่คนชรา จะมีหมู่บ้านที่ดำเนินการมากที่สุด 20 หมู่บ้าน รองลงมาได้แก่ การให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัวคนตาย ซึ่งเป็นรูปแบบการช่วยเหลือตามประเพณี แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ตำบลคลองลานพัฒนามีการช่วยเหลือด้วยสิ่งของแก่คนขาดแคลนข้าว มากที่สุดจำนวน 5 หมู่บ้าน ทั้งนี้เนื่องจากในพื้นที่ตำบลคลองลานมีการจัดตั้งธนาคารข้าว

นอกจากการช่วยเหลือด้วยเงินและสิ่งของแล้ว ยังมีการให้ความรู้ คำแนะนำ การฉีดวัคซีนอีกด้วย ซึ่งมักจะเกี่ยวข้องกับสุขภาพ และการดำรงชีวิต ได้แก่ ผู้ป่วยด้วยโรคเอดส์ คนพิการ หญิงตั้งครรภ์ เด็ก เด็กเกิดใหม่

จาก ฐานข้อมูล การจัดสวัสดิการที่มีอยู่ก่อนดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ จะเห็นว่าการให้ความช่วยเหลือด้านการเงินเป็นการจัดสวัสดิการที่มีการดำเนินงานมากที่สุด ทำให้มองเห็นว่า การพิจารณาการจัดสวัสดิการที่จะมีการพัฒนา จึงมีแนวโน้มที่จะพิจารณาการจัดสวัสดิการตามกำลังเงินทุนเป็นหลักใหญ่

รายละเอียดประเภทการช่วยเหลือในแต่ละตำบล และภาพรวมทั้งอำเภอ ดังตารางที่ 5 – 2

หมายเหตุ ความหมายของอักษรย่อที่ใช้ในตารางที่ 5 – 2 ถึงตารางที่ 5 - 6

คน. คือ ตำบลคลองน้ำไหล

คล. คือ ตำบลคลองลานพัฒนา

ปน. คือ ตำบลโป่งน้ำร้อน

สง. คือ ตำบลสากงาม